

ТЕКСТОВА ВИШИВКА

Вишивка – один із видів народного декоративного мистецтва українців; орнаментальне або сюжетне зображення на тканині, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами; один із найпоширеніших видів ручної праці українських жінок і, зокрема, дівчат. Вишивку вживають в українському народному побуті передусім на предметах одягу, в основному на жіночих і чоловічих сорочках. Крім того, вишивки поширені на предметах домашнього вжитку, як наліжники, обруси, наволочки, рушники тощо.

Якими різноманітними є сучасні вишиванки: однотонні та різнобарвні, багаті на кольори та ніжні, вишиті квітами та геометричним візерунками... А якщо задатися питанням, що за узори прикрашають наш одяг, якими давніми вони є, що означає той чи інший візерунок.

Дослідники розповідають, що у давні часи процес вишивання можна було назвати ритуалом - за нього брались у визначені дні, із чистими світлими думками, закладаючи позитивну енергію у свою працю. Цікаво, що тоді жінки не копіювали чужі узори, не відшивали їх з інших виробів чи схем. Їх роботи були індивідуальними. Жінка володіла «мовою» орнаментального письма, де через кольори, лінії, візерунки створювала абсолютно унікальну річ, закодовану на добру долю для себе, чи рідної людини. А от відшити чужий узор для сорочки, наприклад, означало взяти на себе чужу долю. Вишивання не було роботою чи наукою, швидше магією, вмінням передати своє світовідчуття, свою внутрішню енергію, закодувавши її на полотні. Характерна ознака стародавньої вишивки - її лаконічна довершеність. Тут нема нічого зайвого, кожна деталь не випадкова. Узори вишивок - це особливі письмена. Не дарма на Гуцульщині серед вишивальниць заведено було говорити: «Я таку сорочку випишу». Тому зображення тварин, людей, зірок, рослин тощо, були «вписані» в орнаментах.

Низом, на грудях і на рукавах вишивалися священні коди сили: для маленьких дітей вони кодувалися переважно у рослинних орнаментах, що символізували дерево життя, у зірочках-оберегах, у простих хвилястих лініях з точками, що символізували первинні сили природи - воду і вогонь».

Якщо людина усвідомлює значимість цих символів (живих оберегів), уміє ними правильно користуватися, то її сила максимально розкривається, самореалізовується. Тому вишиті сорочки і рушники називали вишиванням Доли.

Тривалі дослідження науковців довели, що на стародавніх вишивках можна «прочитати» все - від імені вишивальниці до часу її роботи. Відомий знавець народної творчості Володимир Підгірняк, аналізуючи витвори майстрів прикарпатського краю, виявив певні закономірності в орнаментах, які наштотхнули його на наявність в них закодованої інформації. В книзі «Текстова вишивка. Бродівське письмо» вчений розповів про спеціальний алфавіт (рис. 1), у якому кожен символ у вишиванці відповідає певній літері кирилиці, цифрі, навіть місяцю року. Щоб розібратися із кодуванням текстової інформації насамперед треба розглянути абетку письма вишивки.

Діагональне написання	буква	Горизонтальне написання	Діагональне написання	буква	Горизонтальне написання	Діагональне написання	буква	Горизонтальне написання
	А			П			І	
	Б			С			Л	
	Г			У			Н	
	Д			Х			О	

Рис. 1. Приклад алфавіту

У алфавіті є букви горизонтального і діагонального розташування. Генерація узору починається із центру рисунка 2. Кожне слово пишеться у вигляді квітки. В центрі квітки розміщується перша літера. Кількість пелюстків квітки за народною традицією - чотири, отже маємо чотири радіальні осі, на які нанизуємо літери наступного рівня. Кількість осей може бути й іншою - три, шість, вісім і т. д.

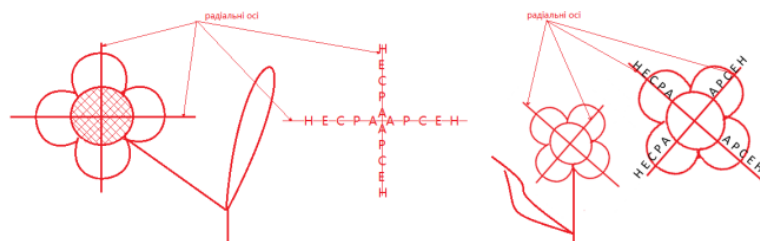

Рис. 2. Приклади розміщення літер на радіальних осях за принципом квітки

Правила розташування букв:

- літери певного рівня розташовуються на самій радіальній осі, праворуч від неї і в проміжку між осями по законах симетрії. Орієнтація символів букв довільна (тобто їх можна розмістити “догори ногами”, покласти на бік, “віддзеркалити”, тощо). Якщо гармонійне написання літер (особливо несиметричних) потребує їх розташування не на радіальній осі, а зліва і справа від неї, то літери вздовж осі зображуємо дзеркально;

- квітка, утворена написанням власного імені, обмежується спеціальним символом;

- якщо слово загальновідоме, то можна обмежитися першою літерою, або першою і останньою, або лише приголосними, але об'єднаними знаком “пасок”.

Для виділення літер, слів і цифр використовується колір. Найбільш поширені кольори - чорний і червоний.

Це дозволяє робити візерунки компактними, без накладання елементів букв чи цифр одне на одного, кольори які по чергово змінюються, для кожного наступного символу. Збільшення кількості кольорів (за принципом: кожному символу - окремий колір) веде до ще більшої компактності. Допускається накладання елементів символів, але тоді потрібно дотримуватись їх гармонії (наприклад при накладанні синього і жовтого основних кольорів, елементи, які накладаються, позначатимуться допоміжним зеленим кольором). Послідовність використання кольорів для можливості прочитання тексту фіксується на межі або окремим знаком. Приклад написання слова – імені Арсен наведена у таблиці 1. Перша буква слова – написана червоним кольором.

Таблиця 1

Приклад генерації слова - ім'я Арсен

Крок	Буква	Компоновка букв	Буква	Направлення осей
1	А			
2	Р			
3	С			
4	Е			
5	Н			

«Символи вишиванок – як мереживо променів невидимого світла, що проникає у наше тіло через точки рунічного тайнопису: вони оповивають його своїм структурованим світлом, оберігають від проникнення руйнівних сил, гармонізують з іншими енергіями. До того ж, слід мати на увазі, що символи діють як безпосередньо на тіло (виворотною стороною) так і на зовнішній простір (лицевою). Недарма вишивальниці надавали великого значення «чистоті» шитва з обидвох сторін» - говорить Марія Чумарна.